

Unghästchampionat, en led i utbildningen eller det enda målet?

Inledning

I Sverige finns det årligen två olika stora championat för de unga hästarna. Den ena har blivit kallad som utomhuschampionat och anordnas av Falsterbo Horse Show där 5,6 och 7-åriga hästar gör upp om årets bästa unghäst. Under hösten anordnas Breeders Trophy av Swede Horse AB, det är ett inomhuschampionat där även de 4-åriga hästarna haft möjlighet att delta och för första gången vara med på en stor tävling. Det speciella med Breeders Trophy är att de svenskfödda hästarna har en egen priskategori och inhemsk avel prisas extra mycket. Till alla dessa championat måste hästarna naturligtvis genomföra vissa kval för att få delta.

Jag har valt att fokusera på 4-åriga hopphästar. Själva kvalgränsen till 4-årschampionat har varit detsamma i princip varje år, det som har varierat är inlämning av kvalbeviset. De flesta åren har man varit tvungen enligt reglerna att lämna in kvalpappret redan innan start, detta innebär att kvalet blir något svårare då det bara finns ett visst antal tomma rutor i det här pappret. Förra året 2011 och år 2008 har man kunnat lämna in pappret efter avslutad ritt om hästen gjort en felfri runda, dvs. hästen har i princip kunnat tävla och göra obegränsat antal 1,00 meters hoppningar.

Min frågeställning är hur den unga hästens resultat påverkas dels i championatet men även hypotetiskt i framtiden av fria antal kval.

Bakgrund

Hopphästarnas 4-årschampionat anordnas i samband med Swede Horse evenemang i oktober i Flyinge. De 4-åriga hästarna går första dagen en

semifinal där samtliga startberättigade hästarna får starta och i själva finalen andra dagen får bara de 50 procent främst placerade hästarna starta. Det slutgiltiga resultatet består av en bedömning som görs av två olika domare med eventuella avdrag för hinderfel. De finns flera olika möjligheter att kvala in till avelschampionatet och det vanligaste är att man genomför 3 felfria starter i en 1.00 meters hoppning (lägst lokal nivå) och kvalar därmed till en första semifinal som anordnas på 4 olika ställen runt om i Sverige. Det finns även möjlighet att via en genomförd kvalitetsbedömning blir startberättigad i semifinalen, hästen ska då ha uppnått hoppoäng 8,0. Hoppoängen är lika med summan av betygen för uppsutten hoppning och temperamentsbetyg uppsutten hoppningdelat med 2, inget hoppbetyg får vara under 7.

Semifinal genomförs under två dagar och de bästa 25 procenten efter omgång två från varje kvalplats blir startberättigade i finalen i Flyinge. Det finns även en möjlighet att bli direktkvalificerad till finalen via kvalitetsbedömning, till detta krävs ett hoppbetyg på 9,0. I båda ovannämnda fallen skall ett deltagarbevis vara inlöst till hästen innan start på tävling eller kvalitetsbedömning. De hingstarna som gjort bruksprovet året innan är också direktkvalificerade till avelschampionatet, likaså segraren i 3-årschampionatet året innan.

Metod

ASVH har ett omfattande statistiskt underlag mellan 2006-2011 års championat där det framgår bland annat antalet lösta kvalpapper, antalet startande i semifinal, antalet kvalade via kvalitetsbedömning samt antalet startande i final. Utöver denna statistik har jag studerat närmare på de 10 främst respektive sämst placerade hästarna i semifinalen och i finalen, antalet starter de gjort i de kvalberättigade 1.00 klasser och antalet felfria starter i dessa. Denna statistik har jag tagit fram på ridsportförbundets tävlingsdatabas.

Resultat

Det mest intressanta i den här studien ur min synvinkel var hur antalet lösta deltagarbevis skulle vara fördelade mellan åren beroende på kvalreglerna respektive år. Det finns en tydlig ökning i antalet lösta deltagarbevis när

kvalreglerna var ngt friare dvs. kvalpappret inte behövde lämnas in före start. Mellan åren 2006-2011 har ett genomsnitt av antalet lösta deltagarbevis legat kring 415 stycken. År 2008 var första gången då kvalet var något enklare och då löstes det sammanlagt 502 deltagarbevis och förra året 2011 då samma regler gällde löstes sammanlagt 479 stycken. Enligt denna statistik är det tydligt att kvalreglerna är direkt relaterade till antalet lösta deltagarbevis. Detta är egentligen det enda som är ögonfallande i statistiken under dessa år, de övriga faktorerna (kval via kvalitetsbedömning/kval via semifinal, antalet starter i finalen) har legat på ungefär samma nivå varje år.

Den andra intressanta delen i min studie gäller antalet starter i 1.00 meters klass och antalet felfria rundor i dessa klasser jämfört mellan de 10 procent bästa respektive sämsta på samtliga semifinalsplatser. Om man tittar på de sämst placerade i varje semifinal kan man konstatera att hästarna gjorde i genomsnitt 8,3 starter i kvalberättigade klasser under 2011 varav i genomsnitt 3,4 starter var felfria. Detta kan jämföras med de bäst placerade i varje semifinal där hästarna gjorde i genomsnitt 6,8 starter varav 4,0 var felfria. Man ska dock komma ihåg att det säkert fattas en del resultat på hästarna på tävlingsdatabasen och att vissa av hästarna kvalat in via kvalitetsbedömning vilket medför ett visst statistiskt felslag i resultat.

Den tredje viktiga delen i min studie gäller själva finalen och hur de 10 främst respektive sämst placerade tagit sig dit och hur de klarat sig där. Samtliga hästar som fick 30,0 poäng eller mer i finalen i Flyinge (10 st.) har gjort väldigt jämna prestationer under hela året med i genomsnitt 6,2 starter varav 4,5 felfria. Tittar man istället på de 10 sämst placerade hästarna i finalen, varav en hade kvalat in via kvalitetsbedömning (bara en tävlingsstart på 1.00 meters höjd) och en var en godkänd hingst (direktkvalificerad) så hade dessa hästar gjort i genomsnitt 8,6 starter på 1.00 meters höjd varav 3,5 starter var felfria.

Diskussion

Resultatet av min studie är inte statistiskt hållbart av flera olika anledningar. Jag har dels haft alldeles för få antal hästar och år som jag haft möjlighet att studera och dels är det väldigt svårt att veta exakt hur många starter hästarna har gjort på lokala tävlingar. Hästarna som tävlar på lokal nivå behöver inte ha tävlingslicens vilket innebär att resultatredovisningen inte är fullt pålitligt.

Dessa siffror är enbart vägvisande och för att verkligen veta hur hästarna påverkas borde man naturligtvis följa dessa hästar åtminstone fram tills 7-års ålder.

De slutsatser som man ändå kan dra av dessa resultat är relativt tydliga. I alla de 3 olika situationerna som jag studerar har det genomgående visat sig att de som varit längst ner på resultatlistan har gjort flest starter och färre felfriarundor än de som varit bland de bästa. Vi kan med andra ord konstatera att kvalitet är att föredra framför kvantitet i tävlandet av den unga hästen. Det man borde fundera på i sammanhanget är om det inte vore lämpligt att sätta någon form av tak på hur många starter en 4-åring får lov att göra enligt reglerna. Risken är att hästarna går miste om sin väldigt viktiga sommarvila. Min fråga här är om det inte är mer nedbrytande än utvecklande, både fysiskt och mentalt, för den unga hästen att göra så många starter på dessa höjder som 4-åring?

Det finns naturligtvis flera olika faktorer som påverkar hästarnas prestationer i ett 4-årschampionat. Jag tror den viktigaste faktoren är hästens utbildning, dvs. ryttaren och dess kompetens. De 10 främst placerade i finalen var samtliga enligt min åsikt "professionella ryttare", definitionen på detta är självklart väldigt svår. Vad/vem är en professionell ryttare? Vissa ryttare har s.k. yrkesexamen som ska vara ett bevis på kompetens som unghästutbildare eller beridare, de som saknade ovannämnda bevis har jag hittat på en definition på "professionell ryttare" med följande kriterier; "ryttaren ska ha tävlat fler än 5 olika hästar under 2011". Inte den bästa definitionen, men en hållpunkt som känns rimlig, som tur är gällde det bara två ryttare som jag inte kände till så väl. I hoppning kommer ryttarens kompetens speciellt mycket fram i ett 4-årschampionat, då hästarna får poäng av två olika domare på sin presentation. I championaten för 5, 6 och 7-åriga hästar är det resultatet av själva hoppningen som gäller och där är det kanske något mer vanligt att även en lite mindre rutinerad ryttare kan ta sig längre fram i prislistorna.

En "professionell ryttare" kan dels presentera hästen på ett ändamålsenligt sätt, vilket naturligtvis medför bättre resultat i själva tävlingsmomentet, men lika viktigt är att hästen får en grundlig utbildning och rätt matchning till championatet. I detta sammanhang har vi som blivande B-tränare ett stort ansvar och vi kan göra en viktig insats med de s.k. amatörryttarna som ändå vill

ta fram sin häst själv. Vi måste kunna råda eleverna hur de ska lägga upp en utvecklande tävlingsplan med viloperioder som utgår ifrån att sätta hästen i centrum. Vi måste göra eleverna medvetna om vad det är som krävs i ett championat och våga säga till när vi tror att ekipaget inte är klar för den kommande uppgiften. Många ryttare vill skaffa sig rutin att visa häst för att få namn och fler hästar och gör det bara för sakens skull. Faktum är att det är sämre för den som vill skapa ett namn att visa upp hästar som gör dåligt ifrån sig än att inte visa alls. Vi måste förtydliga att alla dessa championat ska vara ett utbildningsmål, att det finns en tid efter championatet då det verkligen gäller och att championaten inte är något som bör genomföras till varje pris.

Att föda upp och ha hästar är en dyr syssla, det vet alla vi som håller på med det. Ekonomin är en viktig faktor som tyvärr emellanåt blir så avgörande att den tom blir förödande för den unga hästen. För att få betalt för hästarna måste de ha resultat och bra record, det är det enda sättet idag och de måste följa "årgångshöjderna". En hel del uppfödare föredrar att lämna hästen hos en ung ryttare som inte tar betalt varje månad utan blir exempelvis delägare i hästen istället för att lämna hästen till professionell utbildning. Även där tror jag att vi som tränare behöver ha mer kommunikation med uppfödarna och ägarna till elevernas hästar för att kunna stödja och supporta när det uppstår konfliktsituationer och jobbiga beslut. För en ung ryttare är det inte lätt att motivera och få gehör för sin åsikt när ägaren/uppfödaren gärna vill att hästen skall genomföra ett championat. Med hjälp av vår kompetens och yrkeskunnighet kan det bli lättare att diskutera fram en lösning som gynnar både ryttaren, hästen och uppfödaren i längden. En häst med jämna, bra prestationer, utan att ha startat samtliga championat, är mer värd i slutändan.

Som vi tidigare konstaterat fanns det fler olika sätt att kvala in, varav ett är via kvalitetsbedömning. Det fanns i princip lika många bland de 10 bästa respektive sämsta hästarna i finalen som kvalat in på det här sättet, vilket tyder på att kvalitetsbedömning är ett värdefullt sätt att kvala in hästarna. Det fanns dock några hästar som hoppat 9-9 på kvalitetsbedömning, men aldrig tävlat. Dessa hästar fick inga bra resultat i finalen då karaktären på dessa två bedömningstillfällen skiljer sig en hel del och hästen måste ha en del rutin även på tävlingsbanorna för att kunna prestera bra i championatet. Det borde finnas

ett krav att även de direktkvalificerade hästarna måste delta åtminstone en dag i något av semifinalen med ett godkänt resultat för att få starta i finalen.

Vår unghästutbildning med alla championat och olika bedömningar har diskuterats mycket under senaste åren. Med tanke på att även 5-6 och 7 årschampionat till breeders har fria antal kval finns det en stor risk att våra unghästar tävlas sönder i jakten på felfria rundor. Faktum är att det är dubbelt så många hästar som startar 5-årschampionat jämfört med 6-årschampionat och frågan vad som händer med alla hästarna längs vägen? Alla kan inte bli sålda, det måste finnas fler anledningar till varför så få hästar följer med hela vägen till 7-årschampionatet där inte ens en fjärdedel av alla 5-åringar är med. Det är många som skulle föredra ett liknande bedömningssystem som till exempel Tyskland har idag i sina unghästklasser. Jag är benägen att hålla med om det, frågan är väl vart resurserna till det ska komma ifrån? Det krävs en betydligt mycket större organisation av arrangörerna som oftast gör jobbet ideellt. Vem ska då bedöma unghästarna? Är det tränarna, beridarna eller ska vi ha en särskild utbildning för det? Hur skulle det påverka våra tävlingskostnader? Det återstår många frågor kring detta, som verkligen förtjänas att diskutera vidare. Personligen tycker jag att vi kanske kunde kombinera till en början och göra det hela i lite mindre skala. Ha kvar kravet på några felfria starter på en viss höjd, men även en bedömningsklass där man måste uppnå vissa poäng för att kunna delta i championatet. Utvecklingen är ändå på väg åt rätt håll, hästarna som inte lyckats prestera bra första dagen i championatet har möjlighet andra dagen gå in och göra en förenklad bana och därmed förhoppningsvis få med sig en positiv upplevelse.

Det glädjande i åretschampionat var att av de 10 bästa 4-åringar var 9 svenskfödda och breedersanslutna hästar. Detta är ett tydligt tecken på att hästuppfödningen i Sverige är på en mycket högre nivå idag. Det återstår att hitta ett system att ta vara på alla dessa fina hästar på ett ännu bättre sätt för få fram fler världsstjärnor som kan hjälpa de svenska ryttarna att nå toppen. Den ekonomiska pressen måste kunna lösas på ett mer långsiktigt sätt, det är varken bra för uppfödarna, ägarna eller arrangörerna att så liten del av alla dessa talangfulla hästar följer med hela vägen.